

MELLÉKLETEK

Magyargencs.

1.	Bibliográfia és források.	69. old.
2.	Összefoglaló táblázatok.	70-71 old.
3.	Térképek.	72-73. old.

Irodalom. (Válogatás).

Magyargencs.

- * BONA Gábor: Tábormokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848–49. Bp. 1983.
- * H. SZABÓ Lajos: A magyargencsi hazafi. = Napló, 1997. márc. 14.

- * BÉL Mátyás: Veszprém vármegye leírása. Veszprém, 1989. 70.
- * CSÁNKI Dezső: Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában. Budapest, 1894. 749.
- * Emlékhelyek Veszprém megyében. (Főszerk.: BÁNDI László). Veszprém, 1996. 165-166.
- * FEJES Imre: Veszprém megye közigazgatási beosztása és tanácsi vezetői 1945-1981. Veszprém, 1982. 177-178.
- * GENTHON István. Magyarország művészeti emlékei. I. Dunántúl. Budapest, 1959. 165.
- * H. SZABÓ Lajos: Millenniumi emlékek Veszprém megyében 2000-2001. Pápa, 2001.
- * Magyarország régészeti topográfiája 4. Veszprém megye régészeti topográfiája (A pápai és zirci járás). Szerk.: Torma István. Budapest, 1972. 146-149.
- * NEMESBÜKI András: Községeink története A-tól Z-ig. Veszprém, 1986. 157-159.
- * Veszprém megye mezőgazdasági termelősövetkezetei 1948-1983. Veszprém, 1985.
- * Veszprém megye műemlékjegyzéke. Budapest, 1990. Kiadja az Országos Műemléki Felügyelőség (ma: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal).
- * Veszprém megyei életrajzi lexikon. (Főszerk.: VARGA Béla). Veszprém, 1998.
- * Veszprém megye kézikönyve. (Szerk.: HAMAR Imre). Veszprém, 1998. 323-324.
- * Veszprém megye földrajzi nevei. (Szerk.: BALOGH Lajos és ÖRDÖG Ferenc). II. Pápai járás. Budapest, 1987. 105-108.
- * VÁLYI András: Magyar országnak leírása. Buda, 1799. II. köt. 68.

Rövidítések:

CIL.	Corpus Inscriptiorum Latinorum.
HO.	Hazai Okmánytár. Kiadják: Nagy Imre, Paur István, Ráth Károly és Véghelyi Gyula. Budapest, 1879.
OL. DL.	Országos Levéltár
PHM.	Pápai Helytörténeti Múzeum
VBM.	Veszprémi Bakony Múzeum

**Magyargencs. Összefoglaló táblázat.
Nyilvántartásba vett értékek.**

A jelölt objektumok:

M * Országos védelem alatt állnak

H * Helyi: védelem alatt állnak (illetve javaslatok)

	Megnevezése	Címe	Kategória	Datálása	Állapota	Kód	Hrsz.
A. MŰEMLÉKEK							
1.	Széll-kastély	Petőfi u. 144.	Önk.	18. sz. (1916)	jó	9148.	183.
B. NYILVÁNTARTÁSBAN VETT OBJEKTUMOK							
	Megnevezése	Címe	Tulajdon	Datálása	Állapota	Helyi (Országos) védelemre javasolt M - H	Hrsz.
ÉPÜLETEK							
2.	Római kat. templom	Petőfi S. u.	Egyházi	14. sz. (1922)	Jó	H	329.
3.	Evang. templom	Petőfi S. u. 69.	Egyházi	20. sz.	Jó		596.
4.	Barcza-kúria.	Petőfi S. u. 54.	Magán	1904.	Jó	H	102/1.
5.	Háztky-kúria.	Petőfi S. u. 4.	Önkorm.	19. sz.	Rossz	H	313. 314.
6.	Malomépület	Petőfi S. u.	Önkorm.		Közepes	H	183/3.
7.	Lakóház	Ady u. 10-12. sz.	Magán				568 és 528.
8.	Lakóház	Ady u. 16. sz.	Magán				526.
9.	Lakóház	Petőfi S. u. 32. sz.	Magán				74.
10.	lakóház	Petőfi S. u. 41. sz.	Magán				641/1.
11.	Lakóház	Petőfi S. u. 55. sz.	Magán			H	614.
12.	Lakóház	Petőfi S. u. 75. sz.	Magán			H	594.
13.	Lakóház	Petőfi S. u. 78. sz.	Magán			H	154.
14.	Lakóház	Petőfi S. u. 99. sz.	Magán				577.
15.	Lakóház	Petőfi S. u. 122. sz.	Magán			H	236.
16.	Lakóház	Petőfi S. u. 124. sz.	Magán			H	239.
17.	Lakóház	Sport u. 4. sz.	Magán			H	193.
2. SÍREMLÉKEK. Községi temető.							
18.	Síremlék	Köztéri temető	Hertelendy Mihály	1813-1877		H	
19.	Síremlék	Köztéri temető	Kott Ferenc	1822-1909		H	

3. KÖZTÉRI ALKOTÁSOK. Egyházi és világi.

20.	Köztéri emlék.	Templomkereszt	R. k. templom	1900 k.		
21.	Köztéri emlék.	I. vh. emléktábla	Evang templom	1927.		
22.	Köztéri emlék.	Emléktábla	Volt evangélikus iskola	1927.		
23.	Köztéri emlék	II. vh. emlékmű	Hósi Liget	1990.		

4. RÉGÉSZETI LELETEK.

24.	Régészeti lelőhely.	RÓMAI KATOLIKUS		602.
25.		TEMPLOM:		
26.	Régészeti lelőhely.	HERTELENDY-MAJOR I.:		049/4, 049/5, 049/6.
27.	Régészeti lelőhely.	HERTELENDY-MAJOR II.:		040.
28.	Régészeti lelőhely.	BAGÓVÁR:		0228/1.
29.	Régészeti lelőhely.	CSERERDŐ:		0268.
30.	Régészeti lelőhely.	PÖRNECZI MAJOR I.:		060/37.
31.	Régészeti lelőhely.	PÖRNECZI MAJOR II.:		060/9.
32.	Régészeti lelőhely.	MARCAL-RÉT I.:		026/14.
33.	Régészeti lelőhely.	MARCAL-RÉT II.:		026/7.
34.	Régészeti lelőhely.	TSZ-GYÜMÖLCSÖS:		0396/3, 0396/4, 0396/10.
35.	Régészeti lelőhely.	BUJDOSÓ RÉT:		05 út, 08, 09 árok, 010, 435-456, 457 árok, 617/2.
36.	Régészeti lelőhely.	FŐGENCS:		0398/10 út, 0398/23, 0398/24, 0398/27, 0398/29, 0398/30.
37.	Régészeti lelőhely.	CÖVEKHÁZA:		0415/9, 0415/10.
38.	Régészeti lelőhely.	MARCAL RÉT III.:		011/21.
39.	Régészeti lelőhely.	HOSSZÚ:		06/1.
40.	Régészeti lelőhely.	HORVÁTH-TAG:		0337/5.
41.	Régészeti lelőhely.	BÖRZSÖNYI-TAG:		0343/1, 0343/2, 0346 árok, 0347/1.
42.	Régészeti lelőhely.	ÜRGEHEGY:		0309/2 patak, 0362/3, 0362/5, 0363/1-2 út, 0383/5, 0423, 0425/9, 0425/10, 0426 árok.
43.	Régészeti lelőhely.	ÉRI DÜLŐ:		0432/23, 0432/24, 0432/25, 0432/26.

4. TERMÉSZETI ÉRTÉK.

44.	Természeti érték	Két idős kocsányos tölgy és nyugati ostorfa a belterület déli szegletében	(3/4 hrsz.)
45.	Természeti érték	Általános iskola (Széll-kastély) parkja.	
46.	Természeti érték	Idős kocsányos tölgyek a Hertelendy és Dózsa Gy. utca kereszteződésénél	
47.	Természeti érték	A temetőben található idős puszpángok és nehézszagú borókák.	

Történetszerkezeti leírás.

Magyargencs.

Örökségvédelem.

1. Régészet:

* Magyargencs község régészeti öröksége eddig 19 lelőhelyet számlál. Ezek a lelőhelyek egy kivételével a település külterületén található.

* A mai település közigazgatási határán belül két elpusztult települést azonosított a régészeti és a történelmi kutatás. Ezek: Cövekháza és Felgencs.

2. Faluszerkezet, falukép.

* A koraközépkori eredetű Magyargencs a 18. század közepe táján települt újra mai helyére, a Marcal folyó széles árterében, sík területen helyezkedik el.

* A település máig megőrizte nyugodt, falusias jellegét. Utcaképe a mai dunántúli falusi utcaképnek megfelelő, túlnyomórészt az utcafrontra épített, földszintes családi házakból áll össze.

* A 18. században egyutcás település (Petőfi Sándor u.), mely szerkezet a 19-ik századtól kezdődően több új utcával bővült. Története során központi tere, illetve közparkja nem alakult ki, az előbbinek funkcióját a Petőfi utca felső szakasza vette át, ahol intézményei és szolgáltatási üzletei is el lettek helyezve. Régi temetője ma használaton kívül, emlékparkká történő átminősítése javasolt. Mai, közepes méretű temetője a falu szélén helyezkedik el. Területe rendezett, tiszta, sírjelei jellegtelenekek. Köztéri alkotásai közül a Petőfi S. utcában, a római katolikus templom kertjében álló, 1900 után Pápán készült templomkeresztje figyelemreméltó alkotás, világi jellegű alkotásai újabb keletűek.

* A településkép egyszintes beépítést, s ez által egységes, rendezett képet mutat, ahol az utcavonalas, előkertes és fűrészfogas beépítésű lakóházakkal is találkozunk. A foghíjtelkek és az üresen álló lakóépületek igen gyakoriak. A telkeknél jellemző a szalagtelkes elrendezés, ahol az egymás mellett fekvő keskeny, hosszú belső telkei hosszanti oldalukkal érintkeznek, így alkotnak többszöri sorozatot.

* Magyargencs legmarkánsabb épülete a római katolikus- és az evangélikus templom, illetve a három kúria (kastély) épülete melyek uralják a faluképet.

3. Építészeti hagyaték.

- * Magyargencsen országos védelem alatt a barokk kori eredetű, majd 1911 táján átépült egykori Széll-kastély áll. A településen Helyi Védelmi Rendelet nincsen.
- * Hagyományos építészete a dunántúli örökség értékeit őrzi. Egymenetes ház a jellemző, s ezen belül az egy és kétlakásos soros udvarok a leggyakoribbak
- * A településen még sok macskalépcsős, homlokzati megjelenésükben barokk, illetve klasszicista vonásokat tükröző épület található. Építészeti emlékei az elmúlt évszázadokban átépültek, napjainkban a legrégebbiről datálható épületek az 1800-as évek legvégéről származnak. Az átépült házak egy része is őrzi még egy-egy elemében az egykor jellemző építészeti stílust.
- * A régi épületek általános a kőépítkezés, amely rangos utcaképet eredményez. A házak egymenetesek, az udvari fronton árkádos tornácok. A századforduló után tipikus a tornácok beépítése, ahol oldalkamarák kialakítására került sor.

Magyargencs. Kataszteri térkép 1857.

Magyargencs. Történeti térképek.

Első katonai felmérés (1766-1785).

Forrás: Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest. Térképtár.

Második katonai felmérés (1852 k.). Forrás: Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest. Térképtár.

Harmadik katonai felmérés. (1890 k.)

Forrás: Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest. Térképtár.

